

з сюжетами балад, про що вказує Г.А.Петровская в книзі “Не погасла звезда...” (Минск 1987 р. 79 стор.)

У 1905 році виходить під редакцією М.А.Янчука художньо-етнографічний альбом “Народы России” з короткими поясненнями до нього. В праці вказано тип народності, побут, одяг, житло, опис календарних свят (характеристика колядок, ходіння із зіркою, “козою” і т.д.)

Досліджував апокрифи, їх вплив на народну творчість, частину їх він записав на батьківщині (Седлецька губернія). Однією з таких праць є праця під назвою “К вопросу об отражении апокрифов в народном творчестве” (в “Изв. Отделения рус.языка и словесности имп.АН”, 1907, т.12, кн.1, ст.126-143)

Є свідчення, що у 1877-1879рр. він записував українські пісні на Херсонщині, з яких теж був складений збірник, у якому 44 українських історичних пісень, окремо подані колядки та щедрівки. Доречі, всі тексти паспортизовані. Збирав він також і загадки, про що свідчать його записи, що збереглися в зошиті українською, польською, білоруською мовами.

М.Янчук багато редагував, готував до друку збірники фольклорних творів, зібрані “любителями усной поэзии”, членами Товариства Любителів Природознавства, Антропології та Етнографії. Написав передмову до рукописного збірника П.Іванова “Песни шуточные, плясовые и пьяницкие” (світогляд та побут Куп'янського повіту Харківської губернії).

Спадщина Миколи Андрійовича Янчука досить велика, поряд з етнографічними та фольклористичними працями виступають і його драматичні твори: “Пилип Музика”(1887), “Вихованець”(1889), “На чужині”(1892), “Не допоможуть і чари, як хто кому не до пари”(1894) і “Святий вечір”(1916), які написані українською мовою, начинені українськими фольклорними традиціями. Дослідники кажуть, що ця людина повністю віддавала себе невпинній праці, про що свідчить його спадок. Він намагався досягнути фольклор різних народів. Ми можемо включити ім'я М.А.Янчука до числа багатьох дослідників к.ХІХ — п.ХХ ст.ст. Він був не лише російським дослідником, тому що жив, працював здебільше в Росії, чи білоруським, а й українським, бо безліч праць він присвятив своїй батьківщині, де народився.

РОМАНА ЧЕРЕМШИНСЬКА ВОЛОДИМИР ГНАТЮК І НАТАЛЯ КОБРИНСЬКА

Видатна письменниця і громадсько-культурна діячка України Наталя Кобринська 1884 року в місті Станіславові заснувала “Товариство руських женщин”, в установчих зборах якого брала участь наймолодша делегатка — п'ятнадцятирічна юнка з села Фільварки Олена Сіменович (пізніше вона стане видатною українською громадсько-культурною діячкою, редактором і видавцем Оленою Кисілевською (Сіменович), буде активною послідовницею своєї старшої товаришки.

У 1896 році Володимир Гнатюк та Іван Франко складають заяву-маніфест “І ми в Європі” (“Протест галицьких русинів проти малярського тисячоліття”), яку 15 червня підписали видатні діячі Галичини Іван Франко, Вячеслав Будзиновський, Володимир Охримович, Юліян Романчук, Михайло Павлик, Наталя Кобринська та інші (1).

Восени 1897 року було організовано Комітет для готування святкування ювілею Івана Франка, котрий очолив студент ІУ курсу філософського факультету Львівського університету Володимир Гнатюк. 30 жовтня того ж року він складає листа до діячів української культури з приводу відзначення ювілею Івана Франка, що рівно через рік мали його святкувати, підписавши лист разом зі Степаном Томашівським. (2).

Володимир Гнатюк посилає цього листа до Наталі Кобринської і запрошує її до участі в ювілейному збірнику на честь Івана Франка. Наталя Кобринська пише Володимирові Гнатюкові у листі від 28 лютого 1898 року, з Болехова до Львова: “Шановний пане! Посилаю мою новелку. Я тепер з різних причин дуже нерадо даю що до друку, але вже від такої цілі тяжко відтягнутися. Новелка будьто би народна сказка, але, розуміється, що то лиш скелет, головну роль грає артист, розмилований в своїм творі, через що нераз і потерпіти приходиться”.

Народна казка “Чудовище” написана Наталею Кобринською в 1898 році і вперше була надрукована у збірнику “Привіт Д-ру Івану Франку в 25-літній ювілей літературної діяльності”, підготовленому Володимиром Гнатюком і виданим Ювілейним комітетом у Львові 1896 року напередодні ювілею Івана Франка. Згодом авторка змінила первісну назву свого твору на “Чортище”. 30 жовтня 1898 року письменниця виступила під час ювілейного вечора Івана Франка і привітала ювіляра. Маючи прекрасні ораторські здібності, Наталя Кобринська виголосила у Львові промову на науковій академії в час ювілею відродження українсько-руської літератури. На унікальному оригінальному бланку читаємо: “Запрошення. П.Т. Маємо честь запросити Вас з родиною на Святочні вечорниці, устроєні для пошани 25-літньої літературної праці Д-ра Івана Франка в неділю дня 30 нов.ст. жовтня 1898 р. в сали готелю Жоржа. Комітет: Олександр Борковський, проф. Михайло Грушевський, Володимир Гнатюк, др. Василь Гукевич, др. Севрин Данилович, Павло Думка, Наталя Кобринська, Осип Маковей, Степан Новаковський, др. Євген Озаркевич, Михайло Павлик, Кость Паньківський”(3).

Ще один оригінальний документ засвідчує зустріч Володимира Гнатюка з Наталею Кобринською – світлина від 30 жовтня 1898 року у Львові, на якій сидять: Михайло Павлик, Євгенія Ярошинська, Наталя Кобринська, Ольга Кобилянська, Сильвестр Лепкий (Марко Мурана), Андрій Чайковський, Кость Паньківський, стоять у 1 ряді: Іван Копач, Володимир Гнатюк, Осип Маковей, Михайло Грушевський, Іван Франко, Олександр Колесса, Богдан Лепкий, стоять у 2 ряді: Іван Петрушевич, Філарет Колесса, Йосип Кишакевич, Іван Труш, Денис Лукіянович, Микола Івасюк (4).

Володимир Гнатюк широко популяризує творчість Наталі Кобринської серед читачів України. Як відповідальний секретар і редактор "Українсько-руської видавничої спілки" у Львові в її першій серії "Літературно-наукова бібліотека" він видає збірку оповідань письменниці "Дух часу" (Львів, 1899). І у наступні роки він пильно стежить за творчістю Кобринської: у 1904 році видає її другу книгу "Ядзя і Катруся" та інші оповідання" (Львів, 1904) (6). У 1901 році вчений написав рецензію "Виборець". Оповідання Наталі Кобринської", котру опублікував у "Літературно-науковому віснику" (далі у тексті – ЛНВ) (1901, т.ХІІІ, кн.1, розділ "Хроніка і бібліографія", с.63-64).

В 1899 році за посередництвом Наталі Кобринської Леся Українка переслала Володимирові Гнатюкові свій переклад поеми Генріха Гайне "Атта Троль". Володимир Гнатюк негайно помістив переклад у ЛНВ (1900, кн.1, с.102-112), а потім видав окремою книжкою "Атта Троль. Раткліф. Баляди" (Львів, 1903) (6).

У вересні 1902 року група українських письменників та вчених зі Львова вислала телеграму співчуття вдові французького письменника Еміля Золя: "Вічна честь пам'яті найліпшого француза й чоловіка, борника світла й правди в літературі й життю, відродителя французького невсипущого робітника, титана пера, добродійного впливу котрого зазнала й література поневоленого 30-мільйонного українсько-руського народу. Жалуємо несказанно, що сліпа безсердечна доля взяла його Вам і всьому світові перед часом. Пером йому земля – і нехай живє Правда! В.Будзиновський, Франко, Гнатюк, Яцків, Кобринська, Охримович, Кобилянська, Павлик, Семанюк, Стефаник (та інші)".

Навесні 1906 року Наталя Кобринська від імені галицького жіноцтва вітає славних майстрів української сцени Марію Заньковецьку і Миколу Садовського на їх прощальній виставі у Львові, на якій були серед галицької інтелігенції і сім'ї Івана Франка та Володимира Гнатюка.

В некролозі на смерть Наталі Кобринської Олена Кисілевська (Сіменович) в січні 1920 року писала: "Публіцистичні писання Кобринської трактують виключно жіночу справу і лиш до неї відносяться. В них обстоє вона передовсім потребу економічної незалежності жінки. Ця ідея висказана ясно у її критиці "Нори" Ібзена, де кажесться: "Один з найважливіших соціальних проблемів нашої доби: стремління жінки дорогою праці до самостійности". Ставши самостійною, жінка зможе "бути собою і лиш собою". Хай жінка відшукує у собі своє "Я", хай стане людиною – отсе гаряче бажання Кобринської. Його проповідує вона усе своє життя. Це заповіт, полишений Помершою, українському жіноцтву".

В 1957 році в Вінніпезі вийшла монографія Ірини Клим "Смолоскип у темряві. Наталя Кобринська і український жіночий рух" з передмовою нашої славної краянки, голови Світової федерації українських жіночих організацій, засновниці і редакторки часопису "Жіноча доля" (виходив у Коломиї від 1925 до 1939 року) Олени Кисілевської (Сіменович).

В 1990 році у львівському видавництві “ Каменяр” побачила світ збірка творів Наталі Кобринської “Дух часу” з фундаментальною передмовою “ Чим шире серце наболіло” Михайла Шалати, де багато теплих слів сказано про дружбу і співпрацю двох велетів української літератури та народознавства Наталі Кобринської та Володимира Гнатюка.

1,2,3,4,5,6, – світлина, книги, оригінал та ксерокопії документів експонуються в експозиції 1-4-ї кімнат Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка у Велесневі. Література: Мушинка М. Володимир Гнатюк: життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства.- Париж-Нью-Йорк-Сідней-Торонто,1997.- 332 с. Мушинка М. Володимир Гнатюк: бібліографія друкованих праць. – Едмонтон, 1987. – 143 с. Шалата М. Чим шире серце наболіло // Кобринська Н. Дух часу. – Львів, 1990.- с,3-17. Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священицьких родин. – Чернівці, 1994. – С. 110–121. Качкан В.Українське народознавство в іменах. У 2-х частинах .Ч.1. – К.,1994. – С. 143–151.

Арсенич П.Родна Озаркевичів. – Коломия, 1998. – С. 29–35. Володимир Гнатюк: документи і матеріали (1871–1989). – Львів, 1998. – 466 с.

ТЕТЯНА ЦИМБАЛ
"ВЕСІЛЛЯ В КЕРЕСТУРІ":
ІЗ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОЇ СПАДЩИНИ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

У травні 2001 р. минає 130 років із дня народження відомого українського етнографа і фольклориста Володимира Гнатюка. Слід зазначити, що серед його надбань є доволі багато фольклористичних праць, які маловідомі пересічному українцеві. Власне на одній з таких зосереджена увага в даній статті.

Відвідавши колишню Угорську Русь шість разів (1895-1903 рр.), В.Гнатюк зібрав тут колосальний матеріал, опублікований у шести томах “Етнографічних матеріалів з Угорської Русі” та в цілому ряді інших праць (їх налічується понад 100). Ці матеріали ще й досі є неперевершеним джерелом пізнання українського фольклору Закарпатської України, Пряшівщини, Бачки й Банату.

З-поміж шістьох експедицій на “Угорську Русь” найпліднішою була його подорож в Бачку 1897 р. (у селах Руський Керестур та Коцур). Бачванські українці переселилися туди в XVIII ст., головним чином з території Пряшівщини, а це, як відомо, батьківщина південних лемків. Впродовж двох з половиною місяців дослідник записав майже половину всіх угороруських матеріалів та, зокрема, зробив детальний опис керестурського весілля тощо. На підставі зібраного матеріалу В.Гнатюк написав цілий ряд наукових та науково-популярних